

زمان اجرا: ۸ ساعت

مخلوط کننده (mixer)

هدف کلی آزمایش

بررسی حالات DC و AC یک نمونه مدار مخلوط کننده.

هدف‌های رفتاری: در پایان این آزمایش، از فراگیرنده انتظار می‌رود:

زمان پیشنهادی
برای آموزش
عملی نظری

۱۳۰'

شکل موج خروجی مدار را با اسیلوسکوپ نرم‌افزار مشاهده کند.

۲۵'

■ فرکانس سیگنال خروجی مدار نرم‌افزار را با دستگاه فرکانس‌متر موجود در نرم‌افزار اندازه‌گیری کند. گزارش کار را به‌طور کامل، مستند و دقیق ارائه کند.

■ کلیه هدف‌های رفتاری که در حیطه عاطفی در آزمایش شماره ۱ آمده است را در این آزمایش مورد توجه قرار دهد.

زمان پیشنهادی
برای آموزش
نظری عملی

۴۵'

■ به سؤالات نظری و کارگاهی آزمایش شماره ۱۱ پاسخ دهد.

۹۰'

■ مدار یک مخلوط‌کننده ترانزیستوری را با استفاده از سیگنال ژنراتور ببندد.

۴۰'

■ مقادیر ولتاژ DC نقطه کار مدار مخلوط‌کننده را اندازه بگیرد.

۳۰'

■ شکل موج نقاط مختلف مدار مخلوط‌کننده را مشاهده و ترسیم کند. ■ با استفاده از نرم‌افزار مدار مخلوط‌کننده را ببندد و

۱۲-۱- اطلاعات اولیه

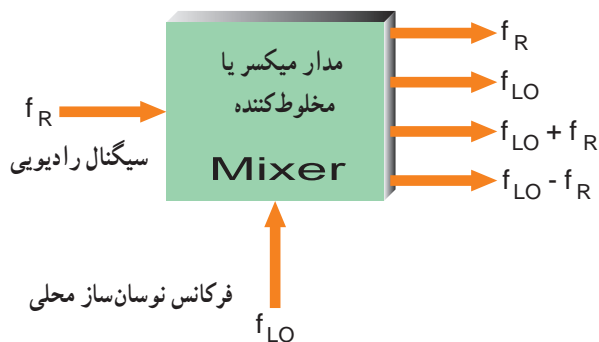
▲ از اتصال صحیح سیگنال ژنراتور به مدار، اطمینان حاصل کنید.

▲ هنگام اندازه‌گیری ولتاژ مراقب باشید پایه‌های قطعات به یک‌دیگر اتصال کوتاه نشود.

▲ هنگام استفاده از مولتی‌متر، مراقب باشید تا حوزه کار مناسب را انتخاب کنید.

▲ رعایت نظم و مقررات کارگاه الزامی است.

میکسر یا مخلوط‌کننده مداری است که دو سیگنال سینوسی را در هم ضرب می‌کند و از ضرب دو سیگنال چهار فرکانس ظاهر می‌شود. در شکل ۱-۱۲، بلوک دیاگرام مخلوط‌کننده و فرکانس‌های ورودی و خروجی آن، نشان داده شده است.

شکل ۱-۱۲- بلوک دیاگرام مخلوط‌کننده

۱۲-۳- قطعات و تجهیزات مورد نیاز

- منبع تغذیه DC، یک دستگاه
- سیگنال ژنراتور صوتی، یک دستگاه
- سیگنال ژنراتور رادیویی RF، یک دستگاه
- مولتی‌متر، یک دستگاه
- اسیلوسکوپ، یک دستگاه
- مقاومت‌های ۱/۵K، ۱/۵MΩ و ۱°K، از هر کدام یک عدد

● خازن ۱۰ nF، سه عدد

● خازن ۴۷ pF، یک عدد

● سیم‌های رابط، به مقدار کافی

● سلف پیچیده‌شده مورد استفاده در آزمایش شماره ۹

(نوسان‌ساز) ۳۰° میکروهنری

● ترانزیستور ۲N۲۲۲۲ یا هر نوع ترانزیستور مشابه دیگر

با hfe هفتاد و پنج یا بیشتر، یک عدد

● رایانه و نرم‌افزار مورد نیاز

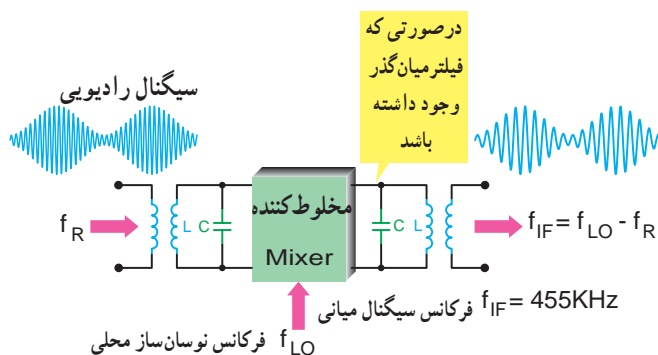
۱۲-۴- مراحل اجرای آزمایش

مواردی که با ستاره (*) مشخص شده است و هدف کلی آزمایش را در کتاب گزارش کار و فعالیت‌های آزمایشگاهی بنویسید.

* ۱۲-۱۴-۱ مدار شکل ۳-۱۲ را با نرم‌افزار

مولتی‌سیم ببندید و مقادیر ولتاژ DC مربوط به V_C و V_E ، V_B

معمولاً با قراردادن یک فیلتر میان‌گذر (مدار هماهنگ LC) فرکانس تفاضل ($F_{LO} - F_R$) را از سایر فرکانس‌ها جدا می‌کنند. در رادیو، معمولاً از مدار مخلوط‌کننده برای تبدیل فرکانس ایستگاه رادیویی RF به فرکانس IF، که برابر با ۴۵۵ کیلوهرتز است، استفاده می‌کنند. شکل ۲-۱۲، بلوک دیاگرام مخلوط‌کننده و شکل موج‌های ورودی و خروجی آن را نشان می‌دهد.

شکل ۲-۱۲- امواج ورودی و خروجی مخلوط‌کننده

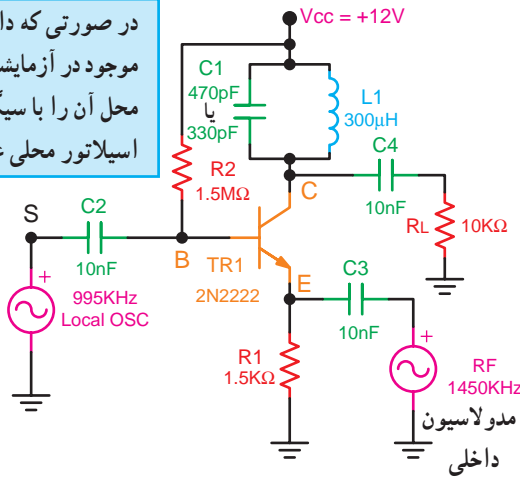
۱۲-۲- دستوره‌های حفاظت و ایمنی

▲ به هنگام اتصال ترانزیستورها روی بردبرد دقت کنید.

بیس‌امیتر یا بیس‌کلکتور ترانزیستور به هم اتصال کوتاه نشود.

تنظیم کنید، هم چنین خروجی سیگنال ژنراتور AF را روی دامنه 20 mV پیک تا پیک و فرکانس 995 kHz کیلوهرتز قرار دهید. سپس با سیم های مناسب آن ها را به مدار اتصال دهید. برای به دست آوردن بهترین حالت، مقدار دامنه و فرکانس سیگنال ژنراتورها را تغییر دهید تا بهترین حالت نول پدید آید.

در صورتی که دامنه مولد RF موجود در آزمایشگاه کم است، محل آن را با سیگنال ژنراتور اسیلاتور محلی عوض کنید.

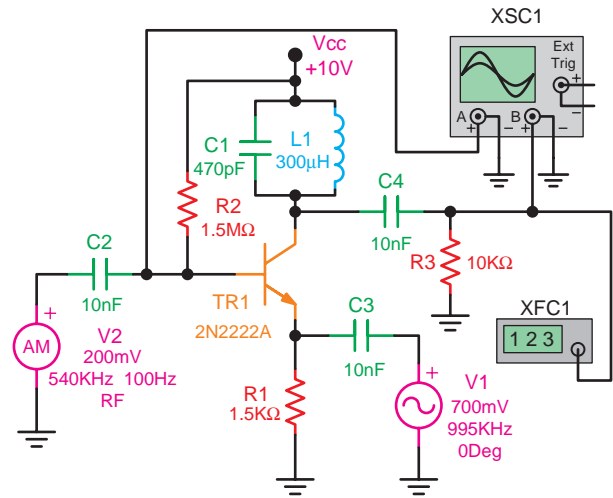
شکل ۱۲-۴- مدار مورد آزمایش

۱۲-۴-۷ دو سر مقاومت بار R_L را به ورودی اسیلوسکوپ متصل کنید. فرکانس سیگنال ژنراتور RF را به گونه ای تغییر دهید که سیگنال خروجی را با حداکثر دامنه در روی اسیلوسکوپ مشاهده کنید. در صورت نیاز مقدار دامنه ورودی ها را تغییر دهید تا بهترین حالت (فرکانس موج مدوله شده AM با فرکانس IF بدون اعوجاج) به دست آید. مدار زمانی به طور صحیح کار می کند که با قطع کردن هر یک از ورودی ها خروجی IF حذف شود.

* ۱۲-۴-۸ شکل موج های نقاط S، E و C را، به ترتیب با اسیلوسکوپ مشاهده کنید. سپس آن ها را بر روی نمودارهای ۱۲-۱، ۱۲-۲، و ۱۲-۳ رسم کنید.

به منظور اجرایی شدن آزمایش، در این مدار فرکانس اسیلاتور محلی کم تر از فرکانس ورودی مدوله شده AM در نظر گرفته شده است. در ضمن توجه داشته باشید که برای به دست آوردن حداکثر دامنه IF در خروجی، باید تفاضل فرکانس RF مدوله شده و اسیلاتور محلی دقیقاً برابر با فرکانس رزونانس مدار LC روی کلکتور باشد. اگر خازن 33 pF انتخاب شود حدود فرکانس رزونانس 455 kHz و اگر خازن 47 pF انتخاب شود حدود فرکانس رزونانس 38 kHz می شود.

نقطه کار ترانزیستور را اندازه بگیرید و در جدول ۱۲-۱ یادداشت کنید.

شکل ۱۲-۳- مدار مخلوط کننده با نرم افزار

۱۲-۴-۲ سیگنال ژنراتور RF را روی دامنه ولتاژ 20 mV میلی ولت و فرکانس 54 kHz کیلوهرتز تنظیم کنید، سیگنال ژنراتور را روی مقادیر دامنه 70 mV میلی ولت و فرکانس 995 kHz کیلوهرتز قرار دهید.

۱۲-۴-۳ دستگاه اسیلوسکوپ و فرکانس متر را به خروجی مدار اتصال دهید و آن ها را روشن کنید.

* ۱۲-۴-۴ کلید نرم افزار را روشن کنید فرکانس سیگنال خروجی مدار را با اسیلوسکوپ و فرکانس متر اندازه گیری کنید و مقادیر را یادداشت نمایید.

* ۱۲-۴-۵ مدار شکل ۱۲-۴ را بر روی بردبرد ببندید. به کمک مولتی متر مقادیر DC، V_B ، V_E و V_C را اندازه بگیرید و مقادیر را در جدول ۱۲-۲ بنویسید.

۱۲-۴-۶ سیگنال خروجی RF را روی مدولاسیون داخلی و فرکانس 145 kHz کیلوهرتز و $m = 0.4$ و دامنه 20 mV

مخصوص هنر جویان علاقه مند

در صورت امکان، با استفاده از یک آی سی، مدار مخلوط کننده را ببندید و مراحل آزمایش را اجرا کنید.

- * ۱۲-۴-۹- شکل موج ها را با هم مقایسه کنید. آیا عمل مخلوط کنندگی انجام شده است؟ توضیح دهید.
- * ۱۲-۵- نتایج آزمایش آن چه را که در این آزمایش آموخته اید، به اختصار جمع بندی کنید.
- * ۱۲-۶- الگوی پرسش سؤالات زیر را به دقت مطالعه کنید و پاسخ آن ها را در دفتر گزارش کار و فعالیت های آزمایشگاهی بنویسید.
- ۱-۱۲-۶-۱- فرکانس رزونانس مدار هماهنگ LC شکل ۱۲-۳ مخلوط کننده را محاسبه کنید.
- ۲-۱۲-۶-۲- حداقل و حداکثر فرکانس نوسان ساز را در باند MW محاسبه کنید.
- ۳-۱۲-۶-۳- در شکل ۱۲-۴ اگر سیگنال ورودی RF قطع شود، فرکانس سیگنال خروجی چه تغییری می کند؟
- ۴-۱۲-۶-۴- در یک گیرنده رادیویی به جای مدار هماهنگ با LC ثابت شکل ۱۲-۳ چه قطعه ای را قرار می دهند؟

زمان اجرا: ۱۲ ساعت

تقویت کننده IF و آشکارساز AM

هدف کلی آزمایش

بررسی عملی مدارهای تقویت کننده IF و آشکارساز AM و AGC

هدف های رفتاری: در پایان این آزمایش، از فراگیرنده انتظار می رود:

زمان پیشنهادی
برای آموزش
عملی نظری

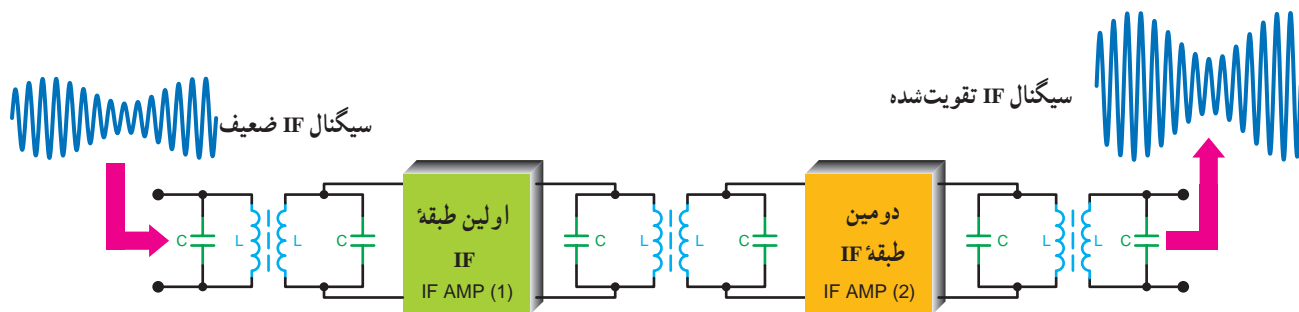
زمان پیشنهادی
برای آموزش
عملی نظری

۳۰'	■ مدار تقویت کننده IF با آشکارساز AM را با نرم افزار مولتی سیم اجرا کند.	۴۵'	■ به سؤالات آزمون نظری و کارگاهی آزمایش شماره ۱۲ پاسخ دهد.
۱۵۰'	■ مدار AGC را به مدار بسته شده روی برد برد اضافه کند.	۴۵'	■ مدار تقویت کننده IF را ببندد و ولتاژ بایاس ترانزیستور آن را اندازه بگیرد.
۱۵'	■ گین تقویت کننده IF را در حالتی که AGC وجود دارد اندازه بگیرد.	۴۵'	■ شکل موج های ورودی و خروجی مدار تقویت کننده IF را به کمک اسیلوسکوپ رسم کند.
۱۵'	■ مقادیر گین را در حالت وجود AGC و عدم وجود AGC مقایسه کند و نوع AGC را مشخص کند.	۴۵'	■ سیگنال مدوله شده AM را از طریق سیگنال ژنراتور RF به ورودی مدار تقویت کننده IF اعمال کند و سیگنال تقویت شده را از مدار هماهنگ LC خروجی دریافت کند.
۱۵۰'	■ مدار با وجود AGC را با استفاده از نرم افزار مولتی سیم ببندد و نتایج آن را یادداشت کند.	۳۰'	■ بهره ولتاژ تقویت کننده IF را اندازه گیری کند.
۱۵'	■ گزارش کار جامعی از مراحل عملی آزمایش ها تهیه کند و آن را در دفتر گزارش کار و فعالیت های آزمایشگاهی بنویسد (خارج از محیط آزمایشگاه).	۳۰'	■ مدار آشکارساز AM را به تقویت کننده IF اضافه کند.
	■ کلیه هدف های رفتاری در حیطه عاطفی که در آزمایش ۱ آمده است را در این آزمایش مورد توجه قرار دهد.	۳۰'	■ سیگنال های ورودی و خروجی مدار آشکارساز را به وسیله اسیلوسکوپ رسم کند.
		۳۰'	■ ولتاژ DC خروجی مدار آشکارساز را اندازه بگیرد.
		۳۰'	■ شکل موج خروجی آشکارساز را با موج پیام سیگنال ژنراتور RF مقایسه کند.

۱۳-۱- اطلاعات اولیه

میانی (IF)، توسط طبقات تقویت کننده IF تقویت می شود. شکل ۱۳-۱، بلوک دیاگرام طبقات IF را نشان می دهد.

فرکانس تفاضلی خروجی مدار مخلوط کننده، به نام فرکانس

سیگنال ورودی با فرکانس IF (۴۵۵ کیلوهرتز)

سیگنال خروجی طبقه IF با فرکانس ۴۵۵ کیلوهرتز

شکل ۱۳-۱- بلوک دیاگرام طبقات IF

۱۳-۲- دستوره‌های حفاظت و ایمنی

▲ قبل از شروع آزمایش، کلیه دستوره‌های حفاظتی و ایمنی را که در آزمایش‌های شماره ۱۰ تا ۱۲ به آن اشاره شده است، مرور کنید و در خلال اجرای این آزمایش آن‌ها را به کار ببندید.

▲ از اتصال صحیح سیم‌ها به مدار، اطمینان حاصل کنید تا از اتصال کوتاه شدن منبع تغذیه و ترانزیستور جلوگیری به عمل آید.

▲ هنگام استفاده از مولتی‌متر مراقب باشید تا حوزه کار مناسب را انتخاب کنید.

▲ هنگام استفاده از اسیلوسکوپ، مراقب پروب آن باشید تا عمل اتصال کوتاه در مدار رخ ندهد.

میزان تقویت کننده‌گی طبقه IF باید در حدی باشد که مدار آشکارساز، بتواند پوش منحنی موج مدوله شده AM (پیام) را به راحتی آشکار کند.

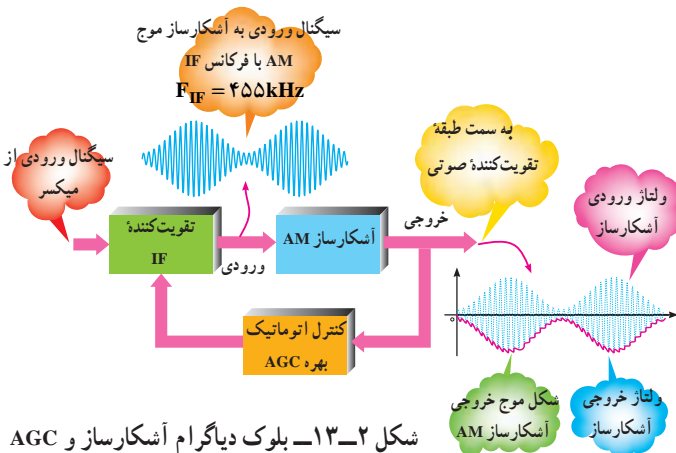
سیگنال خروجی آشکارساز دارای دو مؤلفه AC و DC است. مؤلفه AC همان سیگنال پیام است که پس از حذف DC به طبقه تقویت کننده صوت وارد می شود و پس از تقویت از بلندگو شنیده می شود. قسمتی از مجموعه‌های مؤلفه DC و AC به مدار AGC اعمال می شود. مدار AGC، که معمولاً یک فیلتر پایین گذر RC است، مؤلفه AC را حذف می کند و مؤلفه DC، که از خروجی آن دریافت می شود، به ترانزیستور مدار تقویت کننده IF اعمال می گردد.

در شکل ۱۳-۲، بلوک دیاگرام آشکارساز و AGC نشان

داده شده است.

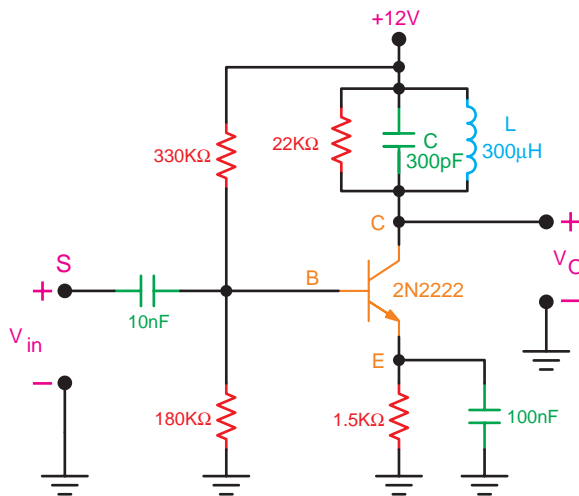
۱۳-۳- قطعات و تجهیزات مورد نیاز

- منبع تغذیه DC، یک دستگاه
- سیگنال ژنراتور رادیویی RF، یک دستگاه
- اسیلوسکوپ دو کاناله، یک دستگاه
- ترانزیستور 2N2222 یا ترانزیستور معادل آن، یک عدد
- مقاومتهای 22K، 1/5K، 33K، 180K، 100K، 12K و 33K، از هر کدام یک عدد
- خازن 10nf، یک عدد
- خازن 300pf، یک عدد

شکل ۱۳-۲- بلوک دیاگرام آشکارساز و AGC

مدار شکل ۱۳-۴ اتصال دهید.

شکل ۱۳-۴- اتصال سیگنال ژنراتور RF به ورودی مدار تقویت کننده IF

۱۳-۴-۳- کانال یک اسیلوسکوپ را به ورودی مدار (شکل ۱۳-۴) در نقطه S و کانال دو اسیلوسکوپ را به خروجی مدار، نقطه C وصل کنید، سپس فرکانس سیگنال ژنراتور RF را به گونه‌ای تغییر دهید که سیگنال خروجی مدار با حداکثر دامنه و بدون اعوجاج باشد.

۱۳-۴-۴- با اندازه‌گیری دامنه سیگنال ورودی و خروجی، ضریب بهره ولتاژ A_V مدار را اندازه‌گیری کنید و مقادیر را در جدول ۱۳-۲ یادداشت نمایید.

۱۳-۴-۵- دستگاه سیگنال ژنراتور RF را از مدار قطع کنید و آن را روی مدولاسیون داخلی با ضریب مدولاسیون $m = 0.4$ قرار دهید. سپس آن را به مدار متصل کنید.

۱۳-۴-۶- دو سیگنال ورودی و خروجی را بر روی اسیلوسکوپ مشاهده کنید و ضریب بهره ولتاژ A_V مدار را اندازه بگیرید و مقادیر را در جدول ۱۳-۳ یادداشت کنید.

۱۳-۴-۷- آیا مقادیر اندازه‌گیری شده A_V در دو مرحله قبل یک‌سان است؟ توضیح دهید.

۱۳-۴-۸- دستگاه منبع تغذیه و سیگنال ژنراتور RF را خاموش کنید و مدار آشکارساز را به مدار تقویت کننده IF (شکل ۱۳-۵) اضافه کنید.

● خازن 100 nF ، یک عدد

● خازن $1\ \mu\text{F}$ ، یک عدد

● دیود آشکارساز $1N60$ یا معادل آن، یک عدد

● سلف پیچیده شده در آزمایش شماره ۹ (نوسان‌ساز) $300\ \mu\text{H}$

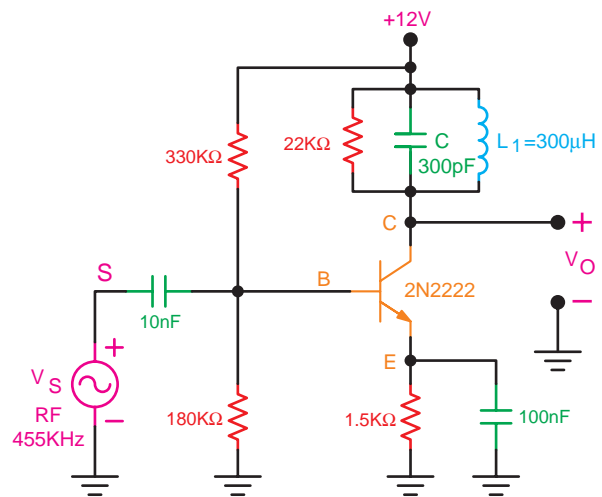
● میکروهانری، یک عدد

● ترانس آبی رنگ نیز می‌تواند به جای L_1 و C قرار گیرد.

۱۳-۴- مراحل اجرای آزمایش

مواردی که با ستاره (*) مشخص شده است و هدف کلی آزمایش را در کتاب گزارش کار و فعالیت‌های آزمایشگاهی بنویسید.

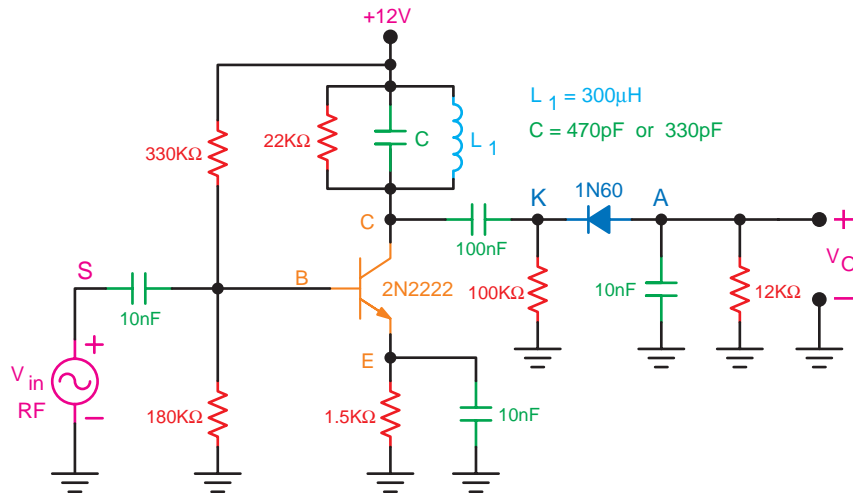
* ۱۳-۴-۱- مدار شکل ۱۳-۳ را بر روی برد برد ببندید و تغذیه را به مدار وصل و مدار را راه‌اندازی کنید. نقشه مدار را رسم کنید. سپس مقادیر ولتاژ DC، V_C ، V_E ، V_B و V_{CE} را اندازه بگیرید و در جدول ۱۳-۱ بنویسید.

شکل ۱۳-۳- مدار تقویت کننده IF

۱۳-۴-۲- دستگاه سیگنال ژنراتور RF را در حالت مدولاسیون خارجی قرار دهید.

فرکانس سیگنال حامل را روی ۴۵۵ کیلوهرتز و دامنه آن را روی ۴۰ میلی‌ولت تنظیم کنید و خروجی آن را به ورودی

شکل ۱۳-۵ مدار تقویت کننده IF به همراه مدار آشکارساز

جدول ۱۳-۴

شماره آزمایش	دامنه سیگنال ورودی مدوله شده
۱	۰V
۲	۵۰mV
۳	۱۰۰mV
۴	۱۵۰mV
۵	۲۰۰mV
۶	۳۰۰mV

*۱۳-۴-۹ شکل مدار ترسیم شده در کتاب گزارش

کار و فعالیت های آزمایشگاهی را کامل کنید.

۱۳-۴-۱۰ کانال یک اسیلوسکوپ را به نقطه K و

کانال دو آن را به نقطه A اتصال دهید و منبع تغذیه و سیگنال ژنراتور RF را روشن کنید.

*۱۳-۴-۱۱ شکل موج های مشاهده شده را با

مقیاس صحیح و مناسب به ترتیب روی نمودارهای ۱۳-۱ و ۱۳-۲ رسم کنید.

*۱۳-۴-۱۲ فرکانس سیگنال خروجی را اندازه بگیرید

و مقادیر را ثبت کنید. آیا فرکانس سیگنال آشکار شده با فرکانس پوش موج مدوله شده AM برابر است؟ توضیح دهید.

*۱۳-۴-۱۳ کلید ورودی انتخاب کانال ۲ اسیلوسکوپ

را ابتدا در حالت AC و سپس در حالت DC قرار دهید. آیا شکل موج خروجی دارای ولتاژ DC است؟ مقدار آن چند ولت است؟ شرح دهید.

*۱۳-۴-۱۴ مولتی متر را به خروجی مدار اتصال

دهید و دامنه سیگنال مدوله شده ورودی را مطابق جدول ۱۳-۴ تغییر دهید. سپس تغییرات دامنه خروجی DC آشکارساز را اندازه بگیرید و جدول ۱۳-۴ را تکمیل کنید.

*۱۳-۴-۱۵ در مرحله ای که دامنه سیگنال ورودی

۵۰mV و ۳۰۰mV است، سیگنال خروجی آشکار شده را همراه با مؤلفه ی DC آن در نمودارهای ۱۳-۳ و ۱۳-۴ رسم کنید.

*۱۳-۴-۱۶ ولتاژ DC خروجی آشکارساز چه

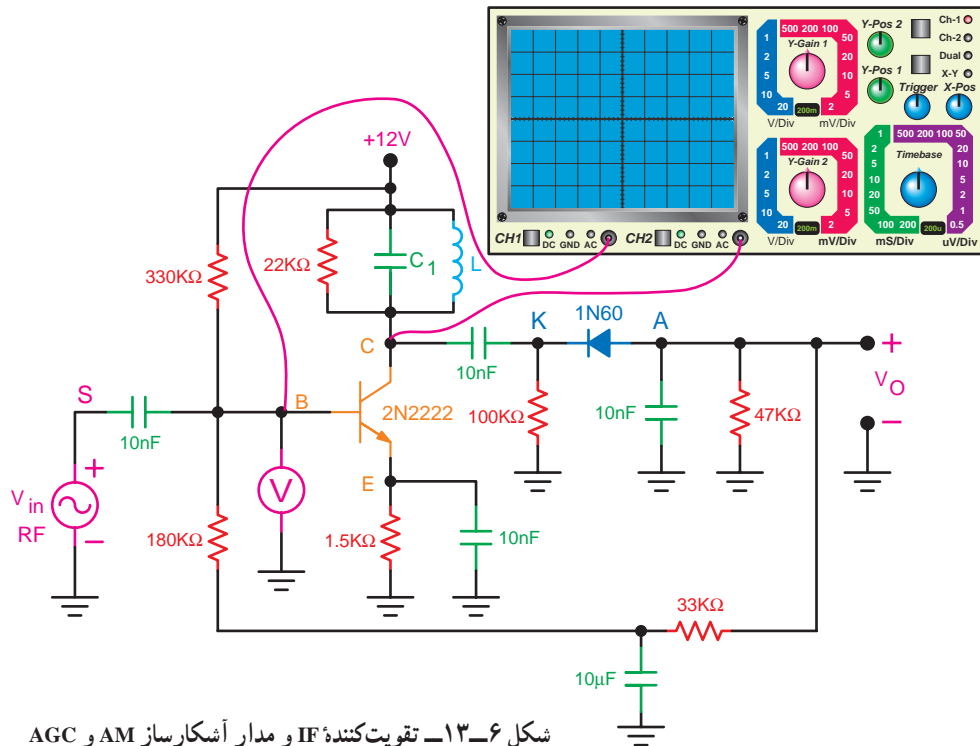
کاربردی دارد؟ توضیح دهید.

*۱۳-۴-۱۷ مدار شکل ۱۳-۵ را خاموش کنید

و آن را مطابق شکل ۱۳-۶ ببندید. کانال شماره یک اسیلوسکوپ را به نقطه B اتصال دهید. کانال شماره دو اسیلوسکوپ را به خروجی (نقطه C) مدار متصل کنید.

مولتی متر را بین نقطه B و زمین قرار دهید. این کار را یکبار با اتصال مدار AGC و یکبار بدون اتصال AGC انجام دهید و نتایج را مقایسه کنید.

شکل ۶-۱۳- تقویت‌کننده IF و مدار آشکارساز AM و AGC

شرح دهید.

*۱۳-۵- نتایج آزمایش

نتایج به دست آمده از آزمایش‌ها را به طور خلاصه جمع بندی

کنید.

*۱۳-۶- الگوی پرسش

۱-۱۳-۶- نوع کوپلاژ بین تقویت‌کننده‌های IF در

شکل ۱-۱۳-۱ را نام ببرید.

۲-۱۳-۶- در یک طبقه تقویت‌کننده IF دو

ترانزیستوری چند ترانسفورماتور مورد نیاز است؟

۳-۱۳-۶- سیگنال خروجی آشکارساز AM دارای

چند مؤلفه است؟ توضیح دهید.

۴-۱۳-۶- فیلتر بعد از آشکارساز AM چه نوع فیلتری

است؟

۵-۱۳-۶- در مدار آشکارساز شکل ۱۳-۵ اگر جهت

دیود تغییر کند. کدام المان باید تغییر کند؟ سبب آن را توضیح

دهید.

*۱۳-۴-۱۸- دامنه سیگنال خروجی سیگنال ژنراتور

RF را از صفر تا 30° میلی‌ولت (مطابق جدول ۴-۱۳) به آهستگی

افزایش دهید و مقدار ولتاژ DC بیس ترانزیستور و دامنه سیگنال

خروجی تقویت‌کننده IF (نقطه C) را اندازه بگیرید و در جدول

۵-۱۳ یادداشت کنید.

*۱۳-۴-۱۹- در مرحله‌ای که دامنه سیگنال ورودی

روی 50 mV و 300 mV است، سیگنال‌های ورودی و خروجی

آشکار شده را همراه با مؤلفه DC آن در نمودارهای ۵-۱۳ و

۶-۱۳ رسم کنید.

*۱۳-۴-۲۰- آیا وجود مدار AGC مانع تغییرات وسیع

دامنه سیگنال خروجی آشکار شده می‌شود یا خیر؟ شرح دهید.

*۱۳-۴-۲۱- با افزایش دامنه سیگنال ورودی مدوله

شده RF، تغییرات دامنه نقاط C و B را بررسی کنید و بهره

ولتاژ را اندازه بگیرید و در جدول ۶-۱۳ یادداشت کنید.

*۱۳-۴-۲۲- با توجه به نتایج کسب شده از تغییرات

دامنه سیگنال ورودی RF، نوع مدار AGC مدار را مشخص کنید.

*۱۳-۴-۲۳- با استفاده از نرم‌افزار مولتی‌سیم مدار

را ببینید و مراحل آزمایش را تکرار کنید و نتایج به دست آمده را